

AZ ELBESZÉLŐ KOSZTOLÁNYI

1. korszak

- Arany János hatására ír
- dekoratív ábrázolásmód
- objektív kívülállás
- nem fürkészi a jelenségek okait

2. korszak

- I. vh. hatása
- hangja megváltozik, válság
- egyre többször jelenik meg az értékek szembeállítása
- cselekvések igazi okait akarja megmutatni
 - freudizmus
 - lélektani regények

Édes Anna

- 1926
- lélektani regény → megjelenik, de nem fejt ki hiányos marad
- társadalmi regény → közösség: életmód – válság
- szolga motívuma: szolgasors művészi megjelenítése
- öntudatlan lázadás → lélektani képlete: Víznyék felé kivetíti mindazt a bánatát, amit kapott = PROJEKCIÓ

közvetlen kiváltó ok:
Jancsi Moviszternével
táncol és megcsókolja a
nyakát

felszínes, frázisos ábrázolásmód → megalázásba helyezi Annát
- elveszik mindenét
- szóval bántják, becsmérlik → rajta kívül senkit

kiszolgáltatott_
helyzet

- elfojtott indulat
- lelki őrlődés
- Édes Anna később jelenik meg (mint Molière: Tartuffe)
 - Kosztolányi igyekszik bemutatni azt a teret, ahová a lány csöppen
 - társadalomrajz
 - bérház
- Édes Anna az új évszázad gyermeke
 - világ idegen számára
 - romlatlan falus lány, aki a városba kényszerül
- Patikárius Jancsi ♥
 - Anna meglátja a szépséget
 - boldogság reménye
- Miért Édes?
 - regény végén, Moviszter szerepével kapunk választ
 - édes, bájos, ártatlan parasztlány, aki ügyesen végzi munkáját, érthető kitörése a kegyetlen Víznyékkal szemben
- gyilkos/áldozat?
 - mindenki beszél róla
 - Moviszter szerint krisztusi szerepvállalás
 - más bűnéért való áldozat
 - Moviszter is

humánus, felismeri Anna értékeit ↔ TÁRSADALOM

- lélektan → mindenkinek van vmi problémája
 - Víz
 - hogyan juthatna magasabbra
 - státuszmegszállott, karrierista
 - ↳ próbál megfelelni a státuszának
 - Vízyné
 - meghalt a gyermeke
 - minden cselédben a gyermekét látja
 - gondja van a cselédekkel
 - Annát terrorizálja
 - Moviszter
 - munka és megértés
 - tiltakozik az embertelenség ellen
 - idétlen, ostoba figurának tartják
 - megértés, szeretet, részvét az emberek iránt

Esti Kornél

- lélektaniség
 - Freud (és Jung)
 - ↳ tudatos és tudatalatti összekapcsolása
 - Csáth Géza novelláiban hasonló
 - ↳ Kosztolányi unokatestvére
- összefüggés néha nem teljes
 - összefüggés tagadása
 - nem úgy kifejtettek, hogy egyértelmű legyen kohézió
 - pl.: hosszú folyosó, törött tükör nincs megmagyarázva
- külső és belső világ

PROJEKCIÓ:
kivetített belső
monológ: Esti
Kornél saját
gondolatait
vetíti ki

- ← - szakadozott
 - belső kivetítése
- művészet és valóság egymáshoz képest létezik (líraban is)
- Kosztolányi alteregója
- emberi lét megmagyarázója
 - irodalmi alapok: Dante – Isteni színjáték, Vergilius
- stílus: humor, irónia, könnyed
- szubjektum joga
- emberi méltóság
- gondolatok kavargása
- nyelv korlátoltsága
 - Wittgenstein – nyelvelmélet
 - nyelv korlátai= világ megismerésének korlátai
- értékek
 - kultúra
 - szülőföld
 - nyelv, anyanyelv
 - emberi kapcsolatok
 - szeretet
 - nehezen érhetők el az ember számára